

Міністерство внутрішніх справ України, Адміністрацію Державної прикордонної служби України та ін. Наприклад, представники Міністерства внутрішніх справ України (так звані «офіцери зв'язку») сьогодні функціонують у складі дипломатичних установ України в Ізраїлі, Німеччині, Польщі, Росії, Румунії, Туреччині та Угорщині тощо. Можна припустити, що із розвитком та розширенням галузевого міжнародного співробітництва України кількість подібних підрозділів центральних органів виконавчої влади у дипломатичних установах України, а також чисельність їх персоналу, буде тільки зростати.

Поряд з іншим, доцільно відзначити також той факт, що за сучасних умов спостерігається активізація міжнародної участі органів публічної влади не лише на загальнодержавному, а й на регіональному рівні. Зокрема, йдеться про співробітництво місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування із зарубіжними партнерами з питань та у межах, передбачених законодавством України, розвиток транскордонного співробітництва тощо. Врахування цих тенденцій є необхідним для Міністерства закордонних справ України при здійсненні та вдосконаленні координації заходів органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин, взаємодії з іншими органами влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями з метою ефективного забезпечення єдності зовнішньополітичного курсу України.

Підсумовуючи слід зазначити, що система управління закордонними справами України, як і будь-яка інша управлінська система, постійно розвивається під дією різноманітних чинників, враховує (або має враховувати) особливості керованої нею системи, її стан та зміни, зазнає впливу від середовища, в якому безпосередньо функціонує. Визначення сучасних тенденцій розвитку системи управління закордонними справами України розглядається як важливе науково-практичне завдання, вирішення якого є необхідним для своєчасної та успішної модернізації цієї управлінської системи.

В. Є. Шеверєва,

асистент кафедри державного будівництва
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, кандидат юри-
дичних наук

ПИТАННЯ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ УЧАСНИКІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ З МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Місцеві вибори є найбільш застосовною та дієвою формою безпосередньої демократії у місцевому самоврядуванні (з урахуванням відсутності Закону про місцеві референдуми), адже вони дають змогу перетворити волевиявлення гро-

мадян України – жителів відповідних адміністративно-територіальних одиниць у волю територіальних громад при формуванні представницьких органів місцевого самоврядування та обранні сільських, селищних, міських голів. Безумовно, місцеве самоврядування є явищем неполітичним за своєю природою, однак саме локальна демократія надає населенню додаткові можливості участі у політичному процесі.

Чинне законодавство про вибори не тільки визначає правоможливості тих, хто обирає чи може бути обраним, але і встановлює права і обов'язки інших учасників виборів, які призначають вибори і забезпечують функціонування всього механізму їх підготовки і проведення на всіх етапах легітимації публічної влади, приймають активну участь у виборчій кампанії у встановлених законом формах. У відповідності з традиційним підходом суб'єктивне виборче право розуміється тільки як право громадянина обирати та бути обраним, хоча в підготовці та проведенні виборів бере участь широке коло осіб, органів та організацій. Окрім активного та пасивного виборчого права законодавство наділяє громадян, що беруть участь у виборах, значно більш широкими юридичними можливостями. Так, щодо місцевих виборів вони можуть вільно і всебічно обговорювати політичні, ділові та особисті якості кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати; брати участь у формуванні виборчих фондів місцевої організації партії, кандидати в депутати від якої зареєстровані в багатомандатних виборчих округах, кандидата у депутати в одномандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного голови тощо. Активне виборче право у свою чергу обмежується належністю громадян до відповідних територіальних громад. Для реалізації пасивного виборчого права проживання кандидата на території відповідного виборчого округу не обов'язково, тобто мати хоч якийсь зв'язок з відповідною територією не потрібно. Якщо порівняти із законодавством багатьох держав, то кандидат має протягом встановленого терміну проживати на території функціонування органу місцевого самоврядування або округу, або, як наприклад у Франції, сплачувати місцеві податки за власність або бізнес на території муніципалітету.

Суб'єктами виборчого процесу відповідно до Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» (далі – Закон про місцеві вибори), є: 1) виборці; 2) Центральна виборча комісія, виборчі комісії, сформовані (утворені) відповідно до цього Закону, Закону України «Про Центральну виборчу комісію» та інших законів України; 3) кандидати в депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови; 4) місцеві організації партій, які висунули кандидатів у депутати у багатомандатному виборчому окрузі, або одномандатному виборчому окрузі, або одномандатному мажоритарному виборчому окрузі, або кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови; 5) офіційні

спостерігачі від місцевих організацій партій, які висунули кандидатів у депутати у багатомандатному виборчому окрузі, від кандидатів у депутати в одномандатному, одномандатному мажоритарному виборчому окрузі, від кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Але цей перелік далеко не вичерпує всіх учасників виборів, до яких можна віднести ініціаторів виборчого процесу. Так, рішення про проведення чергових виборів, призначення позачергових виборів депутатів обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів приймається Верховною Радою України. Прийняття правового акту, що ініціює виборчий процес є обов'язковим, оскільки при його відсутності норми виборчого процесу не можуть бути приведені у дію. Однак, доцільно закріпити положення, якщо уповноважений орган влади у встановлений строк не призначив проведення виборів, їх можна провести за рішенням територіальної виборчої комісії (далі – ТВК), яка є постійно діючим органом. У свою чергу ТВК здійснює призначення повторних та проміжних місцевих виборів. У разі невиконання ТВК вимог цього Закону (бездіяльність виборчої комісії) щодо призначення повторних чи проміжних місцевих виборів такі вибори призначаються Центральною виборчою комісією (далі – ЦВК) у п'ятиденний строк з дня виявлення бездіяльності відповідної ТВК. Учасниками виборчого процесу можна вважати і обласну, Київську, Севастопольську міську, районну у місті, сільську, селищну ради поточного скликання, оскільки вони приймають рішення про загальний склад (кількість депутатів) відповідних рад не пізніше як за 50 днів до дня місцевих виборів, оскільки виборчий процес розпочинається за 50 днів до дня чергових, позачергових, повторних чи проміжних місцевих виборів.

Нормотворчі повноваження у виборчому процесі крім ЦВК, яка видає постанови щодо роз'яснення питань виборчого процесу, має Кабінет Міністрів України, який, наприклад, встановлює розмір і порядок оплати роботи членів виборчих комісій у день виборів та у дні встановлення підсумків голосування і результатів виборів; Національний банк України, який встановлює за погодженням з ЦВК порядок відкриття і закриття рахунку виборчого фонду місцевої організації партії, кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.

Учасниками виборчого процесу є і його організатори, серед яких органи і посадові особи виконавчої влади і місцевого самоврядування, що створюють належні умови та надають засоби для реалізації законодавства про вибори та здійснення громадянами та іншими учасниками виборів їх прав на участь в управлінні місцевими справами. Вони надають приміщення для зустрічей кандидатів з виборцями, визначають та обладнують місця для розміщення друкованих та інших агітаційних матеріалів, сприяють виборчим комісіям у реалізації їх повноважень (надають необхідні приміщення, транспортні засоби, засо-

би зв'язку, забезпечують охорону виборчих бюлетенів тощо). Крім цього, спеціальні виборчі дільниці утворюються ТВК за поданням відповідно районної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій чи виконавчого комітету міської (міста республіканського в Автономній Республіці Крим, обласного значення) ради за місцем розташування відповідних закладів; у разі відсутності виконавчих комітетів відповідних рад такі подання вносяться відповідним міським головою або посадовою особою, яка відповідно до закону здійснює його повноваження. До цієї групи можна віднести і органи ведення Державного реєстру виборців, які складають списки виборців; уповноважених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реєстрації фізичних осіб, посадових осіб, які подають органам ведення Державного реєстру виборців відомості про громадян України, яким у період з дня попереднього подання відомостей до дня місцевих виборів виповниться вісімнадцять років; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, який не пізніше як за 35 днів до дня виборів передає до ЦВК та відповідних ТВК відомості щодо зареєстрованих місцевих організацій партій із зазначенням керівників таких організацій, а також дат їх реєстрації; Міністерство закордонних справ України, інші органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим тощо, які сприяють офіційним спостерігачам від іноземних держав, міжнародних організацій у здійсненні ними повноважень.

Серед організаторів виділяють звичайно виборчі комісії, опосередковано тут можна назвати таких учасників, як місцеві організації політичних партій. Оскільки право подання кандидатур до складу ТВК мають: 1) місцева організація політичної партії, депутатська фракція якої зареєстрована в Апараті Верховної Ради України поточного скликання; 2) зареєстровані в установленому законом порядку у відповідній адміністративно-територіальній одиниці місцеві організації політичних партій, що входять до виборчого блоку, депутатська фракція якого зареєстрована в Апараті Верховної Ради України поточного скликання; 3) всі зареєстровані в установленому законом порядку у відповідній адміністративно-територіальній одиниці місцеві організації усіх політичних партій, які мають намір висувати кандидатів на відповідних місцевих виборах. При цьому не береться до уваги фактичне висунення кандидатів від цих місцевих організацій політичних партій, хоча суб'єкти подання кандидатур, зазначені у пунктах 1 і 2, можуть запропонувати до складу відповідної ТВК не більше ніж по три кандидатури, інші місцеві організації партій – по одній кандидатурі. Інша ситуація щодо подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (далі – ДВК). Місцева організація партії, кандидати в депутати від якої зареєстровані у багатомандатному або одномандатному мажоритарному виборчому окрузі з відповідних місцевих виборів, кандидат у депутати в одномандатному

виборчому округу, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови вносять до відповідної ТВК подання щодо кандидатур до складу ДВК (не більше однієї особи до складу кожної ДВК).

Вагомими суб'єктами, що беруть участь у виборчому процесі, є представники у ТВК, уповноважені особи місцевих організацій партій, довірені особи кандидатів у депутати в одномандатних, одномандатних мажоритарних виборчих округах, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, розпорядники виборчого фонду місцевої організації партії, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови з числа відповідно уповноважених чи довірених осіб.

Окремою групою суб'єктів є спостерігачі на виборах. Крім означених офіційних спостерігачів як суб'єктів виборчого процесу в ст. 59 Закону про місцеві вибори згадується про офіційних спостерігачів від всеукраїнських громадських організацій, іноземних держав та міжнародних організацій, зареєстрованих ЦВК.

Учасниками виборчого процесу є також редакція (видавець) друкованого засобу масової інформації, телерадіоорганізація будь-якої форми власності, з якими укладаються угоди про надання друкованих площ для розміщення агітаційних матеріалів, ефірного часу для проведення передвиборної агітації.

Іншими суб'єктами є судові органи, які розглядають скарги та спори у зв'язку з порушенням виборчого законодавства, а також, наприклад, заяви про уточнення попереднього списку виборців; банківські установи, які здійснюють контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчого фонду; органи прокуратури, які здійснюють нагляд за додержанням законодавства про вибори.

Наведений перелік суб'єктів виборчих праввідносин не є постійним, змінюється з оновленням виборчого законодавства та залежить від виду виборчої системи, але він дає підстави розширити розуміння суб'єктивного виборчого права до юридичних можливостей всіх учасників виборів.